

## 2<sup>e</sup> zondag van de herfst

1 oktober 2017

*Ezechiël 18:1-4;25-32*

*Matteüs 21:23-32*

Spreekwoorden, wie kent ze niet? Van de pot verwijt de ketel tot en met de appel, die niet ver van de boom valt. Soms kan een spreekwoord een doodoener of een excuus worden. Als we bijvoorbeeld iemand vastpinnen op een bepaald gedrag of aan het verleden. Denk bijvoorbeeld aan: eens gestolen, altijd een dief. Blijkbaar heeft iemand dan alle vertrouwen verspeeld en kan hij of zij nooit meer veranderen. Iemand is dan altijd fout of altijd goed. Nee is een nee, ja is een ja. We kunnen op onze klompen aanvoelen dat de werkelijkheid genuanceerder is... Is een spreekwoord dan nog bruikbaar?

Diezelfde vraag had de profeet Ezechiël. We hebben gehoord hoe hij in naam van God het gesprek aangaat met zijn volksgenoten over het spreekwoord "als de ouders onrijpe druiven eten, krijgen de kinderen stroeve tanden".

De bedoeling van dit spreekwoord is duidelijk: de kinderen draaien op voor het wangedrag van de ouders.

De vraag is niet alleen of dit waar is...maar vooral hoe zo'n spreekwoord functioneert en welke gevolgen het heeft, als mensen zo denken en redeneren.

Laten we om dit te onderzoeken, teruggaan in de tijd en ons verplaatsen naar de mensen die dit spreekwoord gebruikten. We schrijven dan ongeveer 550 voor Christus en zitten aan de stromen van Babylon. Daar in ballingschap ver van hun geboortegrond, weg van huis en haard, van tempel en eredienst voelen de Israëlieten zich ontheemd en van God verlaten. Ze stellen zich de herkenbare en menselijke vraag: 'Waarom? Waarom wij? Hoe kan het dat wij in deze ellende terecht zijn gekomen?' Dan wordt al gauw gezegd: 'Het ligt niet aan ons, maar aan onze ouders, die deden de dingen verkeerd, die leefden niet volgens de regels van de Eeuwige, zij hebben niet geluisterd naar de profeten en hun leven veranderd. Zij aten onrijpe druiven...en nu zitten wij hier en dragen de gevolgen van hun wangedrag.' Zo leidt dit spreekwoord tot zelfbeklag. Zo praten ze zichzelf in de slachtofferrol.

Het is ook wel makkelijk zich te verschuilen achter hun ouders. Of achter onze opvoeding, onze omgeving. Zo hoeven we zelf geen verantwoordelijkheid te dragen voor ons gedrag, echt stil te staan bij ons eigen handelen. Dan ligt 'het' aan de ander, aan die omstandigheden, die slechte jeugd, die verkeerde vrienden, dat hij of zij zo geworden is, dat wij zo geworden zijn.

Tegen deze houding van het afschuiven van verantwoordelijkheden, van het verschuilen achter allerlei vaak oneigenlijke argumenten, daar gaat Ezechiël tegenin. In naam van God benadrukt hij dat ieder verantwoordelijk is voor zijn eigen handelen. Hij zegt: 'Israëlieten, jullie zijn weliswaar in deze situatie terechtgekomen, maar ga niet zitten jammeren over mogelijke oorzaken en maak geen verwijten richting je ouders...“herpak u” en maak wat van het leven!' Bovendien benadrukt hij dat iedereen, ja ELKE mens, verantwoordelijk is voor zijn eigen daden, zijn eigen handelen. De schuld mag ook niet op God geschoven worden. Want, zo horen we, is het God die onrechtvaardig is?

Stevige taal van Ezechiël. Want als we de reikwijdte tot ons door laten dringen, betekent dit een oproep tot inkeer en inzicht. Om bij het spreekwoord te blijven: hoe kunnen wij voorkomen dat de generatie na ons zegt: "onze ouders hebben onrijpe druiven gegeten en nu hebben wij stroeve tanden." Dat impliceert een actieve houding in plaats van te blijven hangen in gejeremieer. Het is een oproep om kritisch stil te staan bij ons eigen handelen. Laten we eerlijk zijn, daar is moed voor nodig. Want de realiteit onder ogen zien, kan bedreigend zijn. Dan moeten we misschien toegeven dat we eigenlijk niet zo sterk zijn dat we daadwerkelijk kunnen stoppen met roken, nu eens echt meer gaan

bewegen, echt luisteren naar een ander. Of erkennen dat we beter een andere keuze hadden kunnen maken, of ons toch door vooroordelen hadden laten leiden, door het uiterlijk van de ander, de achternaam....Beseffen dat we achteloos met de natuur omgegaan zijn, toch gekozen hebben voor onze portomonaie. Dat we...

Wees eerlijk, hoe makkelijk zeggen wij oprecht 'sorry, ik heb me vergist'? Of: bij nader inzien had ik beter...

Erkennen dat we verkeerd zaten, kan zeker in onze claimcultuur, bedreigend en gevaarlijk zijn. Politici worden erop afgerekend, wij ook. Bovendien, hoeveel vertrouwen hebben we in iemand die terugkomt op zijn of haar besluit? Of op iemand die nee zegt en ja doet? Of omgekeerd? We zeggen al snel: 'Daar kunnen we niet op bouwen.'

Toch, als we ons door deze cultuur laten bepalen, blijven we in cirkeltjes ronddraaien en verandert er niets. We zetten ons vast, net zoals bijvoorbeeld de hogepriesters en de oudsten van het volk uit het evangelie. Zij waren zo overtuigd van hun gelijk, van hún manier van geloven, dat ze mensen die anders dachten en deden dan zij, bij voorbaat uitsloten. Juist tegen dat starre, wettische, formalistische, hautaine denken, tegen die hypocrisie die mensen vastpinden op hun verleden – eens een hoer altijd een hoer - daar gaat Jezus tegen in het verweer. Elk mens verdient het om als volwaardig mens gezien en gekend te worden, ongeacht afkomst, religie, beroep. Bovendien, zo benadrukt hij, elke mens heeft de mogelijkheid om elk moment te veranderen.

Veranderen... dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Want veranderingen gaan niet van vandaag op morgen. We zouden wel willen dat er overal vrede is, mensen op één lijn zitten, de natuur zich herstelt... dat als we morgen wakker worden, die onenigheid bijgelegd is, we nieuwe, betere mensen zijn. Maar, zo gaat dat niet.

Veranderen kost tijd, inspanning, tegenslag, terugvallen, doorzettingsvermogen, soms weer opnieuw beginnen. Veranderen is een leerproces. Het leven als permanent leerproces. Ga daar maar eens aanstaan.

Zo redenerend, komen we ook weer bij dat spreekwoord uit over die onrijpe druiven. De vaderen hebben onrijpe druiven gegeten. Dat zijn druiven, die men te vroeg oogst. Er blijkt ongeduld uit om te wachten.

Wie onrijpe druiven eet – geeft zijn of haar leven niet de kans om te rijpen. Wijn wordt het al helemaal nooit. Dus, wat hebben we aan ongeduld, gehaast leven, korte termijn denken, snel snel snel. Soms heeft het leven, heeft verandering, hebben wij tijd nodig. Dat besef geeft ook lucht. Niemand hoeft perfect te zijn, het gaat om het proces, de weg naar de druivenoogst toe.

God is het begonnen om de uiteindelijke oogst. Wij zijn uitgenodigd daaraan mee te werken.

Dat de druiven, die dan geoogst worden mogen zorgen voor een fonkelende wijn.

Dan hebben de kinderen gladde tanden, omdat de ouders rijpe druiven hebben gegeten.

Amen.<sup>12</sup>

*Drs Petra van der Voort, Theoloog*

---

<sup>1</sup> overweging gebaseerd op o.a.: <http://www.dsceeshuisman.nl/index.php/ezechiel-18-1-4>

<sup>2</sup> interessante gedachten bij 'veranderen', zie <http://www.nik.nl/2012/09/tesjoeva-betekent-verandering-en-dat-is-de-moeilijkste-opdracht-die-wij-hebben/>